

Analüütiline geomeetria

Tasandite kimp ruumis

Mati Väljas

February 26, 2015

Tasandite kimbu mõiste

Definitsioon. Ühte sirget läbivate tasandite hulka ruumis nimetatakse **tasandite kimbuks**. Nende tasandite ühist lõikesirget nimetatakse **tasandikimbu teljeks**.

Olgu ruumis antud kaks lõikuvat tasandit:

$$a_1x + b_1y + c_1z + d_1 = 0,$$

$$a_2x + b_2y + c_2z + d_2 = 0.$$

Teoreem. Tasandeid

$$a_1x + b_1y + c_1z + d_1 = 0,$$

$$a_2x + b_2y + c_2z + d_2 = 0$$

sisaldav kimp koosneb parajasti tasanditest üldvõrrandiga

$$\lambda(a_1x + b_1y + c_1z + d_1) + \mu(a_2x + b_2y + c_2z + d_2) = 0, (**)$$

kus λ ja μ on vabalt valitud reaalarvud, mis ei ole korruga nullid.

Tõestus

Tarvilikkus.

Oletame, et kimp sisaldab tasandeid (*) ja näitame, et (**) tasand, mis kuulub kimpu.

$$(\lambda a_1 + \mu a_2)x + (\lambda b_1 + \mu b_2)y + (\lambda c_1 + \mu c_2)z + (\lambda d_1 + \mu d_2) = 0.$$

See on lineaarne võrrand muutujatest x , y ja z ning seetõttu osutub ruumis mingi tasandi võrrandiks. Sellel tasandil asub tasandite (*) lõikesirge, sest võrrandi (**) sulgavaldised on võrdsed nulliga.

Tõestus

Piisavus.

Oletame, et võrrandiga (**) on antud tasandite kimp ja näitame, et selle võrrandiga saab esitada iga kimpu kuuluvat tasandit.

Peame leidma niisuguse kordajate λ ja μ komplekti, et võrrand (**) esitaks soovitud tasandi.

Valime ruumis punkti $A(x_A, y_A, z_A)$, mis ei asu kimbu teljel. Asendame punkti A koordinaadid võrrandisse (**).

$$\lambda \underbrace{(a_1 x_A + b_1 y_A + c_1 z_A + d_1)}_M + \mu \underbrace{(a_2 x_A + b_2 y_A + c_2 z_A + d_2)}_N = 0.$$

Siin on ainsateks muutujateks kordajad λ ja μ .

Tõestus

Sellel võrrandil

$$\lambda M + \mu N = 0$$

on lõpmata palju lahendeid. Üks võimalus lahendite valimiseks on

$$\lambda = N \quad \text{ja} \quad \mu = -M.$$

Seega võrrandi (**)
võime kirjutada kujul

$$(a_2x_A + b_2y_A + c_2z_A + d_2)(a_1x + b_1y + c_1z + d_1) - \\ -(a_1x_A + b_1y_A + c_1z_A + d_1)(a_2x + b_2y + c_2z + d_2) = 0,$$

On lihtne veenduda, et see on tasandi võrrand, millel asub punkt A .

Tõestus

Kuna tasandid (*) on lõikuvad, siis kordajad M ja N ei saa korruga olla nullid. Kui $M = N = 0$, siis saame tasandite võrranditest koosneva võrrandisüsteemi

$$\begin{cases} a_1 x_A + b_1 y_A + c_1 z_A + d_1 = 0, \\ a_2 x_A + b_2 y_A + c_2 z_A + d_2 = 0, \end{cases}$$

mille lahendiks on punkti $A(x_A, y_A, z_A)$ koordinaadid. See ei ole võimalik, sest meie valiku tõttu punkt A ei asu tasandi kimbuteljel.

